

визначення, порядку фіксування й оцінки. При цьому використання цифрових доказів для документування випадків воєнних злочинів держави-агресора проти України є край необхідним.

Список використаних джерел

1. Злочини, вчинені в період повномасштабного вторгнення рф станом на 20.11.23. URL: <https://www.gp.gov.ua/>.

2. Галина Авдеева, Ельжбета Живуцька-Козловська. Проблеми використання цифрових доказів у кримінальному судочинстві України та США. URL: <https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/download/564/633>.

3. Гладкий Д. В. Особливості використання програми «eyeWitness to Atrocities» в Україні для фіксації воєнних злочинів рф. *Державна безпека України в умовах російської агресії: актуальні питання експертно-криміналістичного та науково-технічного забезпечення*: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 22 серпня 2023 р.: Том 2. Київ : ІСТЕ СБУ, 2023. С. 29–31.

4. Протокол Берклі. URL: <https://www.law.berkeley.edu/wp-content/uploads/2022/03/Berkeley-Protocol-Ukrainian.pdf>.

Несен Ольга Олександрівна,

професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат медичних наук,
доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року в Україні почалась повномасштабна війна. Масова загибель людей призвела до перевантаження усіх бюро судово-медичної експертизи, які не були готові до масового надходження загиблих та померлих осіб, така кількість зупинила всю налагоджену роботу у моргах через брак кількості експертів та через те, що громадяни не забирали тіла своїх померлих родичів, покидаючи місця постійного проживання. Практика показала, що в умовах масової загибелі людей територіальні бюро судово-медичної експертизи не можуть своїми силами забезпечити своєчасне та ефективне виконання необхідного об'єму експертних робіт, без залучення додаткових сил та засобів із інших регіонів. Тому виникла необхідність у розроблені організаційної структури яка спроможна забезпечити роботу судово-медичних закладів в цей складний період для країни. [1, 2, 3].

Були внесені пропозиції щодо покращення роботи судово-медичних установ:

– створення в складі мобільного військового шпиталю відділу судово-медичної експертизи трупів, із залученням спеціально підготовлених судово-медичних експертів для проведення експертиз у складних умовах в зонах бойових дій [1, 2, 3].

– для ефективності роботи мобільного відділу судово-медичної експертизи відділ повинен складатись із: приймально-сортувального відділення, відділення з дослідження та ідентифікації трупів без проведення розтинів, відділення ідентифікації особи та видачі трупів для подальшого поховання. Це дасть можливість забезпечити не лише етапність, але й ефективність в роботі такого судово-медичного відділу [1, 2, 3].

– розроблення спеціальної спрощеної документації для фіксації результатів зовнішнього огляду трупа із насильницькою та ненасильницькою категорією смерті за неможливості фотографічної фіксації через брак часу. Це надасть можливість прискорити швидкість судово-медичного дослідження трупів та збільшить обсяг самих досліджень за короткий проміжок часу в умовах масової загибелі людей в зонах активних бойових дій [1, 2, 3].

МОЗ України, МВС України та Офіс Генерального прокурора наказом від 09.03.2022 № 177/450/46 затвердили порядок взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України для встановлення факту смерті людини під час воєнного стану на території України.

Згідно наказу прописано порядок дій працівників бюро судово-медичної експертизи для встановлення факту смерті під час війни:

1. Оглядає труп на місці його виявлення слідчий із залученням судово-медичного експерта або лікаря. Якщо неможливо оглянути труп на місці його виявлення (обстріли, проведення бойових дій тощо), оглядає труп слідчий у бюро судово-медичної експертизи або іншому спеціально визначеному та облаштованому безпечному місці, із залученням судово-медичного експерта або лікаря з можливим подальшим направленням трупа для проведення судово-медичної експертизи трупа [4].

2. Працівники бюро судово-медичної експертизи: на підставі постанови, направлення, відношення або іншого документа, розробленого уповноваженою особою військової адміністрації, Національної поліції, СБУ, прокуратури або інших уповноважених органів, проводять судово-медичне дослідження (зовнішній огляд) або судово-медичну експертизу (розтин) трупа перед тим як провести судово-медичне дослідження або судово-медичну експертизу експерт дублює інформаційне сповіщення щодо наявності трупа за телефонним номером, визначеним територіальним органом поліції. Відсутність у поліції попередньої інформації щодо наявності трупа в судово-медичній установі не є підставою для припинення судово-медичної експертизи й видачі лікарського свідоцтва про смерть за умов явних ознак вогнепальної, вибухової, опікової, хімічної, радіаційної або іншої травми як результату бойових дій, незалежно від того, чи є постраждалий військовим або цивільним, лікарське свідоцтво про смерть видає лікар – судово-медичний експерт на підставі зовнішнього огляду. Умови для використання подібного

алгоритму: обов'язкове фотографування трупа з достатнім цифровим документуванням обов'язковий відбір матеріалу для судово-імунологічного та можливого молекулярно-генетичного дослідження (за необхідності) збереження елементів, що стали причиною травмування (за можливості) під час експертизи неідентифікованих трупів осіб, що загинули внаслідок бойових дій (цивільних та військових), підхід має бути таким самим за зовнішнім оглядом. Додатково в обов'язковому порядку експерт має здійснити заходи для подальшої ідентифікації (фіксація та обов'язкове фотографування особливих прикмет, зубної формули тощо, вилучення та зберігання об'єктів для молекулярно-генетичної експертизи). Впізнання трупа зі складанням відповідного протоколу проводять із дотриманням вимог Кримінального процесуального кодексу України за результатами зовнішнього огляду складають дослідну частину висновків експерта проводять судово-медичну експертизу (розтин трупа у виключних випадках з усіма необхідними лабораторними дослідженнями у виключних випадках) і складають висновок експерта надають протягом трьох діб після початку експертизи особі, яка винесла постанову для проведення експертизи, інформацію про причину смерті надають висновок експерта особі, яка направила труп на експертизу, протягом трьох діб після його складання видають лікарські свідоцтва про смерть близьким родичам або уповноваженій особі за наявності документальних підтверджень відповідних повноважень видають лікарське свідоцтво про смерть безпосередньо перед видачею трупа, щоб запобігти перевищенню строків перебування трупа в морзі видають труп особі, що має лікарське свідоцтво про смерть, без будь-яких додаткових дозволів [4].

Список використаних джерел

1. Ергард Н. М. Проблемні питання у діяльності судово-медичної служби в особливий період. *Східноєвропейський журнал*. № 1 (22). 2015. С. 123–124.
2. Ергард Н. М. Судово-медичний огляд трупів загиблих (померлих) осіб в умовах воєнного стану : інформаційний лист НМУ імені О.О. Богомольця. УкрДГРІ. 2022. 22 с.
3. Ергард Н.М., Кубаля С.М., Ситник Ю.В., Богдаш В.В., Селін В.С. Судово-медичний огляд трупів загиблих (померлих) осіб в умовах воєнного стану. *Actual priorities of modern science, education and practice*: матер. XII Междунар. наук. практ. конф. Париж, Франція. 2022. Р. 399–403.
4. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України : наказ МВС України, МОЗ України, ОГП України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22#Text>.